

Unionens ställningstaganden för en framgångsrik och rättvis klimatomställning

UNIONEN

Klimatomställningen är en facklig fråga

Klimatfrågan är en av vår tids allvarligaste och mest angelägna frågor. Alla måste ta ansvar för att omställningen till ett hållbart samhälle håller högsta möjliga takt.

På klimatmötet i Paris 2015 enades världens länder om ett nytt globalt klimatavtal. Den viktigaste punkten i avtalet är att den globala temperaturökningen ska hållas under 2 grader och helst under 1,5 grader. Samtliga deltagande länder ska ta fram nationella utsläppstaganden med mål och åtgärder. Samma år antog FN Agenda 2030 med 17 globala mål för hållbar utveckling. Målen 12: Hållbar konsumtion och produktion samt 13: Bekämpa klimatförändringarna, pekar särskilt mot åtgärder för att möta klimatutmaningarna. Ur ett fackligt perspektiv är bland annat mål 8: Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt, mål 9: Hållbar industri, innovationer och infrastruktur samt mål 10: Minskad ojämlikhet, av särskilt intresse. Alla målen ska samverka och är beroende av varandra för att uppnå en hållbar utveckling.

I Sverige är det långsiktiga klimatmålet att senast år 2045 inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, och därefter uppnå negativa utsläpp. I praktiken innebär det att utsläppen av växthusgaser ska vara minst 85 procent lägre 2045 än utsläppen 1990.

Enligt Klimatrådet, som genomför oberoende utvärderingar av hur regeringens politik är förenlig med klimatmålen, har Sveriges utsläpp minskat med 26 procent sedan 1990. De senaste åren har minskningen bromsat in och minskningstakten är enligt rådet alldeles för långsam för att ligga i linje med det långsiktiga målet. Deras slutsats är att det behövs genomgripande samhällsförändringar och en hög utvecklingstakt i hela samhället om Sverige ska nå sitt långsiktiga klimatmål och att regeringens politik i nuläget inte är tillräckligt kraftfull för att nå de uppsatta målen. Detta trots att Sverige har en av världens mest ambitiösa målsättningar och att det i princip råder politisk konsensus om att målen ska vara högt satta.

Unionen kan och måste spela en aktiv roll för att vi ska nå klimatmålen på ett socialt hållbart sätt. Som Sveriges största fackförbund måste vi ta ansvar och driva frågan om en framgångsrik och rättvis klimatomställning, både i Sverige och i vårt internationella fackliga arbete. Social och ekologisk hållbarhet går hand i hand. Utan social trygghet blir det inte möjligt att klara klimatomställningen politiskt

eftersom många medborgare kommer att ha svårt att acceptera både mål och medel om de känner sig oroliga för sin välfärd och trygghet. Utan klimatomställning klarar vi inte den sociala tryggheten på sikt.

Klimatomställningen har en direkt påverkan på Unionens medlemmars arbetsplatser. Unionens 660 000 medlemmar runt om i landet finns i många olika branscher som alla behöver genomföra förändringar i sin verksamhet för att vi ska nå klimatmålen. När företagen ställer om till affärsmodeller med lägre miljö- och klimatpåverkan, påverkas investeringar och kompetensbehov. Vissa jobb och verksamheter kommer att försvinna, medan andra utvecklas och förändras, samtidigt som nya jobb och företag skapas.

I denna strukturomvandling har Unionen och andra fackförbund en viktig roll att tillsammans med arbetsgivarna skapa goda förutsättningar för att möta det starka omvandlingstrycket i företagen och på arbetsmarknaden. Förhandlingarna om ett nytt omställningsavtal är ett exempel på det. Svensk fackföreningsrörelse har alltid bejakat omställningar som möjliggör förbättringar. Men omställningen måste genomföras på ett sätt som skapar möjligheter för individer att utvecklas i sina nuvarande eller i nya jobb.

Lokalt förtroendevalda kan bidra till företagens hållbarhetsarbete både i Sverige och internationellt. Social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet måste ses som en helhet för att uppnå en hållbar utveckling. Dialog och samverkan mellan arbetsmarknadens parter ska inte endast ske inom den sociala delen. Unionen har utvecklat stöd och verktyg som kan användas av fackliga bolagsstyrelseledamöter, ledamöter i europeiska företagsråd och fackklubbar i arbetet med hållbarhetsfrågor.

Både arbetstagare och arbetsgivare har ett gemensamt intresse och ansvar att bidra till klimatomställningen. Inom ramen för primärförhandlingsskyldigheten i 11 § MBL kan frågor kring klimatomställning bli aktuella, exempelvis i samband med förhandlingar kring investeringsbeslut eller kring andra större förändringar av verksamheten. Strejkrätten är däremot ett verktyg som är illa anpassat att användas mot arbetsgivare för krav där det i första hand är politiken som ska ställas till svars.

Politiska beslutsfattare har en avgörande roll

Politiken har ett stort ansvar för att klimatomställningen ska bli framgångsrik och rättvis. Här har vi från fackligt håll en viktig roll att driva på för politiska insatser.

Att nå klimatmålen är nödvändigt, men om människor inte känner en trygghet inför omställningen kommer de inte aktivt att bidra till den. Det är viktigt att omställningen inte sker på bekostnad av människors trygghet och att man skapar en acceptans för de politiska åtgärder som krävs för att samhället ska kunna ställa om till en lägre klimatpåverkan. Om vissa regioner och delar av befolkningen påverkas oproportionerligt bör hänsyn tas till detta. Annars är risken att de förändringar som måste ske möter motstånd och i förlängningen inte blir av.

Ambitiösa klimatmål måste därför kombineras med ett väl fungerande system för omställning av yrkesverksamma och politiska insatser för att främja näringslivets och samhällets omställning. Regional- och landsbygdspolitisk hänsyn måste också tas vid beslut om åtgärder.

Näringslivets klimatomställning är en förutsättning, men också en möjlighet, för framtida konkurrenskraft och jobb. Det är de flesta företag väl medvetna om. Genom att utveckla sina affärsmodeller och erbjuda och investera i klimatsmarta produkter och produktion, kan företagen stärka sina varumärken, behålla och nå ut till nya kunder och marknader, samtidigt som de uppfyller skärpta lagkrav.

Men för att nödvändiga investeringar ska ske krävs goda politiska förutsättningar. Det handlar till exempel om statliga investeringar i forskning och utveckling, offentlig upphandling som premierar hållbara produkter och tjänster, ekonomiska incitament samt långsiktiga och tydliga regelverk som leder mot verklig klimatnytta och skapar trygga förutsättningar för de stora investeringar som krävs. Klimatpolitiken måste gå hand i hand med övrig politik.

Klimatfrågan är en global fråga. Sverige står för en promille av världens samlade utsläpp. Därför måste också de målsättningar och ramverk som sätts upp vara globala för att få verklig effekt. Svenska regeringen bör verka för gemensamma ambitiösa klimatmål och ramverk, som ett första steg på EU-nivå men även på global nivå. Skärpta klimatkrav i Sverige eller på EU-nivå bör balanseras med risken för så kallat ”koldioxidläckage”, det vill säga risken att relativt

klimateffektiva verksamheter slås ut av produktion med högre utsläpp i delar av världen med lägre klimatkrav. Internationella överenskommelser är det viktigaste verktyget för att minska denna risk.

Finansiella aktörer är viktiga för att klimatmålen ska nås. De har en nyckelroll att påverka utvecklingen i näringslivet som ägare, kreditgivare samt genom långsiktig kapitalförvaltning av bland annat pensioner. Fler finansiella aktörer måste ställa krav att deras investeringsobjekt tar ett klimatansvar. Enligt Parisavtalet har Sverige och övriga länder förbundit sig att skifta finansiella flöden mot hållbara lösningar. Regeringen måste ta fram en handlingsplan för hur finanssektorn kan agera i överensstämmelse med riksdagens klimatmål, Parisavtalet och FN:s globala hållbarhetsmål.

Sverige ska ligga i framkant i klimatomställningen och visa på möjligheten att ställa om näringslivet till att nå ambitiösa klimatmål med innovationer och tekniska lösningar. Sverige ska även visa på lösningar för att genomföra en socialt hållbar omställning av arbetskraften. Det skapar förutsättningar för att klimatomställningen ska lyckas och ger samtidigt framgångsrika företag och nya och utvecklade jobb i Sverige. Genom att arbeta vidare på etablerade metoder inom den svenska modellen såsom dialog, samverkan och förhandling kan fack, näringsliv och stat gemensamt arbeta för en framgångsrik och rättvis klimatomställning.

Unionen anser att

- Klimatfrågan är en av vår tids allvarligaste och mest angelägna frågor. Alla måste ta ansvar för att omställningen till ett hållbart samhälle håller högsta möjliga takt. Unionen kan och måste spela en aktiv roll för att vi ska nå klimatmålen på ett socialt hållbart sätt.
- Det är genom samverkan och samsyn som de stora förändringar som krävs i näringslivet och på arbetsmarknaden kan genomföras. Genom att arbeta vidare på etablerade metoder inom den svenska modellen såsom dialog, samverkan och förhandling kan fack, näringsliv och stat gemensamt arbeta för en framgångsrik och rättvis klimatomställning.
- Det är nödvändigt att nå klimatmålen, men om människor inte känner en trygghet inför omställningen kommer de inte aktivt att bidra till den. Det är viktigt att skapa en acceptans för de politiska åtgärder som krävs för att samhället ska kunna ställa om till en lägre klimatpåverkan.
- Ambitiösa klimatmål måste kombineras med ett väl fungerande system för omställning av yrkesverksamma och politiska insatser för att främja näringslivets och samhällets omställning.
- Regional- och landsbygdspolitisk hänsyn måste tas vid beslut om åtgärder för att uppnå klimatmålen.
- Näringslivets klimatomställning är en förutsättning, men också en möjlighet, för framtida konkurrenskraft och jobb. För att nödvändiga investeringar ska ske krävs goda politiska förutsättningar. De politiska åtgärder som genomförs måste vara långsiktiga och leda mot verklig klimatnytta. Klimatpolitiken måste gå hand i hand med övrig politik.
- Klimatfrågan är en global fråga. De målsättningar och ramverk som sätts upp måste vara globala för att få verklig effekt. Skärpta klimatkrav i Sverige eller på EU-nivå bör balanseras med risken för så kallat ”koldioxidläckage”.
- Finansiella aktörer har en nyckelroll i att bidra till klimatomställningen. De finansiella flödena måste som Parisavtalet föreskriver skifta mot hållbara lösningar.

Exempel på frågor som Unionen driver för en framgångsrik och rättvis klimatomställning

Fordonsindustrin

Fordonsindustrin har en viktig roll för att minska utsläppen inom transportsektorn. Unionen anser att regeringen bör ta initiativ till framtagandet av en gemensam strategi för fordonsindustrin i Sverige som ska bidra till hållbara smarta transporter och säkerställa en fortsatt konkurrenskraftig utveckling och produktion av fordon i Sverige.

Strategin bör innehålla åtgärder för att främja branschens omställning till fossilfrihet. Bland annat bör åtgärder genomföras för att säkra tillgången till el och laddinfrastruktur, att efterfrågan av fossilfria fordon och transporter ökas genom offentlig upphandling, att hållbar batteriutveckling och batteriproduktion främjas samt att styrmedlen inom transportsektorn ses över så att regelverken är långsiktiga, teknikneutrala och tar hänsyn till faktisk klimatpåverkan.

Fortsatt stöd till forskning, utveckling och demonstration av miljövänlig teknik samt insatser för omställning och kompetensutveckling relevant för branschens nuvarande och kommande anställda är andra viktiga insatser som bör vara en del av en samlad strategi för branschen.

Se vidare i rapporten *Stärk svensk fordonsindustri* på unionen.se

Handeln

Handeln som bransch har stor påverkan på miljö och klimat, både när det gäller insatsvaror, produktionsmetoder och transporter, och har därmed även en stor möjlighet att bli en viktig aktör när det gäller minskad klimatpåverkan. Handeln kan bli mer hållbar genom att säkerställa mer klimatsmarta förpackningar och transporter.

I Unionens politik för handeln lyfts bland annat behovet av mer forskning och spridning av forskningsresultat kring hur fysisk och digital handel kan bli bättre på att erbjuda hållbara produkter och transporter. Regeringen bör arbeta för att öka medvetenheten och införa fler ekonomiska incitament för konsumenter och företag att göra klimatsmarta val. Vidare konstateras att svensk handel har

goda förutsättningar att öka sin konkurrenskraft genom att bygga vidare hållbarhet och klimatsmarthet.

Se vidare i rapporten *Mer smart handel* på unionen.se

Flygbranschen

Flygbranschen ligger mycket i fokus när det gäller klimatpåverkan av resor och transporter. I Unionens politik för flyget lyfts förslag på åtgärder för att minska flygbranschens utsläpp genom alternativ till fossila bränslen och bränsleeffektiviseringar.

Unionen driver bland annat att regeringen ska utreda möjligheten för ett statligt investeringsstöd samt projektering av nya produktionsanläggningar för biobränsle och att de örönmärker ytterligare medel för forskning och utveckling kring storskalig produktion av biobränsle. Regeringen bör även säkerställa att forskningsinsatser görs för att möjliggöra eldriven luftfart. Bränsleeffektivitet kan premieras genom att start- och landningsavgifter justeras utifrån hur bränsleeffektiva flygplanen är.

Unionen har i remissvar tagit ställning emot flygskatten i dess nuvarande utformning. Bedömningen är att den ger liten klimatpåverkan, samtidigt som den riskerar slå mot jobb och företag främst i glesbygd. För Unionen är det viktigt att hela Sverige ska leva och att exporterande företag ska ha goda förutsättningar. Bedömningen är att flygskatten verkar i motsättning mot det. Vidare är det olyckligt att flygskatten som enskilt styrinstrument har hamnat i rampljuset i en bredare mycket viktig diskussion om hur flygets klimatpåverkan kan minska.

Se vidare *Unionen politik för flyget* på unionen.se

Stål- och gruvbranschen

Stålbranschen står för en stor del av utsläppen av koldioxid i Sverige och har därmed en viktig roll för att Sverige ska nå sitt klimatmål. Det pågår ett omfattande utvecklingsarbete inom branschen för att minska verksamheternas koldioxidavtryck. Ett viktigt exempel är HYBRIT som är ett utvecklingsprojekt med målet att SSAB:s ståltillverkning ska vara fossilfri till år 2045.

De tekniskiften som krävs inom processindustrin är ofta kostsamma, riskfyllda och svåra att värdera, och därmed svåra för företagen att själva finansiera och genomföra. Genom samverkan mellan olika aktörer, både kring tekniska lösningar och finansiering, kan svensk processindustri fortsätta utvecklingen mot hållbar produktion. Därför har Unionen betonat vikten av statliga satsningar

som Industriklivet och välkomnat de ökade resurserna som tillförts Industriklivet.

En annan viktig förutsättning för att svensk industri ska kunna minska sitt koldioxidavtryck är att det finns en trygg försörjning av fossilfri energi till konkurrenskraftiga priser. Det måste inte minst finnas tillräcklig effekt i elsystemet. Långa tillståndsproucesser för investeringar i elinfrastruktur är i detta sammanhang ett problem.

Omställningen i branschen innebär även här förändrade kompetensbehov och risk att vissa jobb försvinner. Samtidigt är Unionen av inställningen att klimatinvesteringarna stärker företagets konkurrenskraft vilket bevarar och skapar nya jobb på sikt. Det kräver dock ett väl fungerande system för livslångt lärande samt kontinuerliga och strategiska investeringar i medarbetarnas kompetensutveckling i företaget.

I Unionens politik för stål- och gruvindustrin konstateras också att Sverige ligger långt framme internationellt sett när det gäller hållbar produktion. Det är därför en fördel för miljön globalt sett ju mer stålproduktion och gruvutvinning som sker i Sverige. Genom att ligga långt fram i miljö- och klimatfrågor kan svenska företag få konkurrensfördelar.

Samtidigt får stränga miljö- och klimatkrav inte leda till att svenska verksamheter konkurreras ut och flyttas till någon annan del av världen där kraven är lägre. Det är varken bra för klimatet eller våra jobb i Sverige. Svenska regeringen måste driva på för att miljö- och klimatkrav harmoniseras inom EU och på global nivå för att minska risken för osund konkurrens.

Se vidare *Unionens politik för stål- och gruvbranschen* på unionen.se

Agenda 2030 och de 17 globala målen

Unionen anser att alla samhällsaktörer har ett ansvar att bidra till att de globala målen uppnås till 2030. De globala målen sammanfaller väl med utgångspunkten för fackligt arbete och internationell och svensk fackföreningsrörelse är en självklar part i arbetet.

När det gäller mål 13 (bekämpa klimatförändringarna) anser Unionen att det behöver göras särskilda åtaganden för att stoppa klimatförändringar och att det som hotar klimatet och förstör miljön också är ett hot mot goda arbetsvillkor och jobbskapande. Arbetsmarknadens parter kommer spela en avgörande roll för att möta det starka omställningstrycket och skapa goda förutsättningar. Omställningen av alla näringslivets branscher till fossilfri verksamhet eller

till affärsmodeller med lägre miljö- och klimatpåverkan har en direkt påverkan på behov av omställning av arbetskraften i form av strategisk och systematiskt planerad kompetensutveckling i samverkan med fackliga organisationer. Unionen understryker vikten av att underlätta omställning bland yrkesverksamma, så att de kan ställa om till de nya kompetensbehov som industrin och övriga branscher har.

Unionen anser vidare att det är ineffektivt att dela upp de tre hållbarhetsdelarna, det vill säga de sociala, ekonomiska och miljörelaterade målen, och att måla in samverkan och dialog mellan arbetsmarknadens parter i det sociala hörnet. Alla tre delar måste ses som en helhet för att uppnå en hållbar utveckling.

Klimatpolitik genom internationellt fackligt arbete

Klimatfrågan är en global angelägenhet och därför är det internationella fackliga samarbetet mycket viktigt för att påverka i klimatfrågan. Unionen är medlem i fem internationella fackliga federationer och indirekt i Europafacket och Världsfacket via TCO. I dessa organisationer sker ett aktivt arbete i frågan om klimatanpassning kombinerat med krav på en rättvis omställning ("just transition") samt vikten av att kombinera klimatåtgärder med en näringspolitik som främjar hållbart företagande och skapandet av gröna jobb.

Unionens fortsatta arbete

Unionen avser fortsätta att utveckla och opinionsbilda kring politiska förslag som främjar klimatomställningen genom att lyfta de lösningar som måste till för en socialt hållbar klimatomställning och för att stärka konkurrenskraften och skapandet av nya jobb samtidigt som klimatmålen uppnås.

Detta arbete sker både i Unionens egen regi och tillsammans med andra, exempelvis internationella fackliga samarbeten och federationer och partsgemensamma samarbeten.

UNIONEN ÄR SVERIGES STÖRSTA FACKFÖRBUND

Hos oss är alla tjänstemän i det privata arbetslivet välkomna, oavsett utbildning och befattning.

Bland våra medlemmar hittar du många chefer och dessutom både egenföretagare och studenter.

Vår vision är att tillsammans skapa **framgång, trygghet** och **glädje** i arbetslivet.

UNIONEN

www.unionen.se